

VILLAMOSÍTÁS, IPAROSÍTÁS ÁLLAMOSÍTÁS

Irta: Steinfeld Sándor

Európa főlzabadított országai között Jugoszlávia a gazdasági és állami élet szempontjából egyedülálló fejlődést mutat. Ezt nem szükséges külön bizonyítani, Elég ha rámutatunk a pénzhígítás, a feketepiac és a többi háború utáni idők ismert velejáróinak teljes hiányára. Az ujjáépítés ilyen lendülete a Szovjet Szövetséget kivéve, sehol se tapasztalható.

Külön sokan tették fel a kérdést, hogyan lehetséges, mindez, amikor tudvalevő, hogy Jugoszlávia a háború előtt sem volt fejlett ipari állam a négy évig tartó háború, pedig nagyjából földulta azt is, ami volt. Az óriási emberanyagvesztés, az amúgy is gyöngye, ipari kádert még jobban megritkította. A feleletet pusztán közgazdasági téren nem is találhatjuk meg. Mert gazdasági tényezőkkel nem magyarázhatjuk meg mindazon változásokat, amelyek hazánk életében dolgozóink felfogásában és munkamódszereiben végbementek.

Egy ország berendezkedését végeredményben az szabja meg, hogy az államhatalom — a törvényhozó és végrehajtó hatalom — kinek a kezében van. Jugoszlávia nem csak a nevében népköztársaság — népi állam — hanem a valóságban is az. Hazánk dolgozó népe minden tekintetben a kezében tartja a hatalmat.

Amikor eldőrdült az első partizán puska, akik hadbaszálltak a százszoros túlerővel rendelkező megszállók és a hazai árulók ellen, tudták, hogy a harc nem végződhetik az ország köznapi értelemben vett megtisztításával az idegen betolakodóktól. Tudták, hogy Jugoszlávia a forradalom útjára lépett, amelynek célja a népi állam megalkotásán keresztül a szocializmus. És ez a tudat tette lehetővé mindazon világraszóló sikereket, hősiességet és bátorságot, amely a népfelszabadító harcot jellemezte. Másrészt tisztában voltak ezzel a hatalom akkori birtokosai is, akik éppen ezért, a megszállókhoz kötötték sorsukat. A harc a nép győzelmével fejeződött be és Jugoszlávia államépülete megalkotásának kezdetétől fogva az említett irányt tartotta célként szemelőtt.

A népi állam azt jelenti, hogy a hatalom a nép kezében van, hogy az államosított intézmények a nép érdekét szolgálják. Tökés országokban az államhatalom a társadalom egy maroknyi csoportját szolgálja és az összes intézkedések ezek érdekeit védik. A tökés országokban végbemenő államosítás csak a gazdasági berendezés átszervezését jelentik, de alapvető lényegében nem hoznak semmi változást. Legfeljebb annyit, hogy a nagyszámú tökések helyét néhány óriás foglalja el. Azonban végeredményben a tökés osztály — a kizsákmányolók — maradnak uralmon.

A tökés országok termelésének a háború után szükségessé vált ujjáépítése mindenütt a dolgozók rovására történt és történik. A nehézségeket ők viselik és sorsuk csak rosszabbodik. Az előnyöket, a hasznot az uralmon levők vágják zsebre. A kifosztott és lerongyolódott országokban ennek a folyamatnak a pénzhígítás egyik legjellemzőbb formája. Azokban az államokban pedig, ahol a nép vette ténylegesen kezébe a hatalmat, ez a folyamat — az ujjáépítés — a nép érdekében történik és azt a dolgozó tömegek életszínvonalának emelkedése kíséri.

A szocializmus fölépítése csakis a tervszerű gazdálkodás megteremtésével érhető el. A szocialista termelés mindig tervszerű termelés. Az a tény, hogy a gyárak, bányák, nagykereskedelem, nagyipar, tökések

kezében van — nemcsak megnehezíti, hanem lehetetlenné teszi a tervszerű termelést. A tőkésék érdeke az egyéni meggazdagodás. Ez pedig mindig a társadalom dolgozó rétegeinek rovására történik. A tőkés termelés mai fokán ellentétben áll az ország, a nemzet érdekeivel. A tőkés érvényesülés a közösség érdekeivel. Ennek legszebb példáját az Északamerikai Egyesült Államok háborús gazdálkodása mutatja.

Hazánk népei előtt a fegyveres győzelem kivívása után az a feladat állott, hogy a kivívott hatalmat gazdaságilag is alátámasszák. Mert tudvalevő, hogy politikai hatalom gazdasági alap nélkül nem állhat fenn, vagy csak névleges, ahogyan ezt a mai Anglia mutatja. Ez azt jelentette, hogy a magánkézben lévő nagyüzemeket az államnak kellett átvenni, illetőleg állami ellenőrzés alá helyezni a termelést.

Ennek a folyamatnak első szakaszát a volt fasiszta birtokban levő üzemek állami tulajdonba való vétele jelentette. Az ily módon kialakult, úgynevezett állami szektor segítségével teremtettük meg azt, ami van.

Az állami szektor működése bebizonyította hogy a dolgozó nép — a munkásosztály — képes az üzemeket vezetni. Másrészt bebizonyította, hogy az állami szektor fejlődése és fönnállása a további haladás fontos előfeltételeit teremti meg. Ezt úgy éri el, hogy a maga kezdetleges, de egyre szélesebb alapokra kerülő tervszerűségében emeli az ország gazdasági erejét és a dolgozó nép életszínvonalát. Ezzel politikailag megerősíti az államhatalmat. Végül nyilvánvalóvá vált, hogy egyedül az állami és a szövetkezeti szektor képes arra a versenyelőletre, amely ma hazánk gazdasági életét jellemzi. De megmutatta azt is, hogy a magánszektor akadályja a további fejlődésnek.

Ilyen körülmények között ellentét alakult ki hazánk társadalmi berendezése és gazdaságának szervezeti formái és jellege között. A népi állam fönnállása és fejlődése összeférhetetlen a termelőeszközök tőkés magántulajdonával. Termelésünk egyre tervszerűbbé vált, ha még nem is teljesen pontos adatokkal. És egyre mélyebben vert gyökeret közgazdaságunkban. Ennek további fejlődését a nagyüzemek magántulajdonra akadályozta. Hogy a társadalom berendezését és a közgazdaságot egy nevezőre hozzuk a termelés szervezeti formáit át kellett alakítani. És ezért nem volt meglepetés az államosítási törvény, amely kimondja az összes országos jelentőségű üzemek államosítását a tulajdonosok kártalanítása mellett.

De az államosításra szükség volt más okok miatt is. Jugoszlávia, mint már említettük a háború előtt meglehetősen korlátolt iparral rendelkezett. A nagyüzemek tulnyomó része külföldi tőke kezében volt. A külföldi tőke csupán arra szorítkozott, hogy minél nagyobb hasznot szajtoljon ki az ország természeti kincseiből és emberanyagából. A kizsákmányolás a lehető legkezdetlegesebb, tehát legvéresebb módon ment végbe. De ugyanez a tőke akadályozta az ország ipari fejlődését és kényszerített minket arra, hogy külföldön vásároljuk be mindazon gépeket, amelyeknek nyersanyagát nálunk termelték.

Az ipari fellendülés, az ország emelkedésének az alapja: nagyüzemek létesítése és villamosítás. Ez a két cél a háború előtti viszonyok között elérhetetlen volt. Nem állott érdekében azoknak, akik Jugoszláviára csakis mint profit hajtó felvevő piacra tekintettek. Ennek eredménye volt azután a meglévő ipar szerkezeti fölépítése, amelyben a könnyűipar — szövő, élelmiszer stb. — foglalta el a legnagyobb részt.

További előrehaladásunk az adott alapokon nem volt lehetséges.

A meglévő üzemeket korszerűsíteniünk kell és új nagy nehézipart kell építeniünk. Az ország villamosítása, amelyre minden lehetőség megvan, ennek a feladatnak a másik oldalát képezi. A kettő egymást kiegészíti.

szíti és annak megoldása óriási erők mozgósítását teszi szükségessé. Ennek a feladatnak végrehajtását a magánkézből levő üzemek és azok politikájára gátoja. Az államosítás ezeket a szervezeti akadályokat kiküszöböli.

Az államosítás törvényes keretek között megy végbe. Erre lehetőséget ad az alkotmány, amely az ország gazdasági erőinek szabályos kihasználása céljából előrelátta és lefektette a közgazdaság állami vezetésének elvét és a magánkézből levő üzemek kisajátítását, ha ezt az állam érdekeit megkövetelik.

Föltehetjük a kérdést, miért történt ez csak most, miért vártunk erre majdnem két évig, miért nem hajtottuk ezt végre a kezdetben?

Az állami szektor kezdetben még nem volt elég erős sem anyagi erejében, sem szellemben, azaz a dolgozó tömegek még nem tekintették az államosított üzemeket magukénak és nem honosodott meg ezekben az üzemekben az a légkör, amit ma tapasztalhatunk. A fejlődés folyamán az állami üzemek gazdaságunk döntő tényezőivé váltak, másrészt dolgozóink azokat ma már saját tulajdonuknak tekintik. Ha mi az államosítást mai méreteiben a kezdetben hajtjuk végre, gazdasági életünk károsodik és ez a népuralomra politikai veszteséggel járt volna. Így azonban az állami szektor erősödésével társadalmunk politikailag és gazdaságilag megszilárdult. Ez lehetővé tette, hogy megtegyük a következő lépést: a még magánkézből levő üzemek tökéletes kisajátítását. Az államosítás most már nem jár és nem is járhat semmiféle zavarral. Meglevő kádereink munkája által csak új lendületet nyer.

A törvény végrehajtása által hazánk népei és dolgozói sorsuk teljes jogú kormányzóivá váltak. Azokká lettek társadalmilag, mert az állam tulajdonává vált termelőeszközök őket segítik, mert ez az állam a dolgozók állama. Minden, ami az állam javát szolgálja közvetve a dolgozóknak hajt hasznát. De azokká lesznek nemzetileg is, mert ez az állam az ország összes nemzeteinek közös tulajdona és az állam gazdasági erősödése kihat a nemzeti fejlődésre is. Ezt a tényt kell szem előtt tartanunk, ha az államosítás politikai tényét tárgyaljuk.

Egye külön le kell szögeznünk. Az államosítás nem terjed ki a kisüzemekre. Ezáltal kiküszöböljük azt, hogy a dolgozó kisember — dolgozó magántulajdonos — érdekei bármilyen csorbát is szenvedjenek. Ezeket a múltban a nagytőke leigázta és kizsákmányolása tárgyává tette. Közgazdaságunk — a kisember — érdekeit is szolgálja és a népi állam segítségét biztosítja nekik. Jugoszlávia a munkások, parasztok, népi értelmiség és a dolgozó kisemberek hazája. Most már nemcsak politikailag, hanem gazdaságilag is teljesen az.

A tervbevetett iparosítás és villamosítás bőséget teremt hazánkban, mert felszabadítja az összes szunnyadó termelő erőket és azokat a nép szolgálatába állítja. Az államosítás pedig állami függetlenségünk gazdasági megalapozását jelenti. Azt, hogy soha többet sem idegen, sem hazai tőkés nem zsákmányolhat ki senkit és nem akadályozhatja társadalmunk fejlődését. Gazdasági függetlenségünk lehetővé teszi, hogy az ipar fejlődését hazánk és népeink érdekeinek megfelelő vonalra állítsuk.

Hazánk politikailag megérett a szocializmusba vezető útra. Gazdasági téren megiszítottuk ezt az utat minden szervezeti és formai akadálytól. Dolgozó társadalmunk politikai érettsége, hazaszeretete és munkalendülete biztosíték arra, hogy az előttünk álló nehézségeket legyőzzük, mert az előttünk álló cél lelkesítő hatása minden áldozatra képesé teszi hazánk népeit.

